

Advies

DATUM 10 december 2018
VOLGNUMMER 2018-2019/05

COMMISSIE Commissie voor Welzijn,
Volksgezondheid en Gezin

Jeugdhulp en adoptie: twee onderscheiden systemen met andere doelstellingen

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van het Vlaams Parlement nodigt het Kinderrechtencommissariaat uit om advies te geven bij de conceptnota voor nieuwe regelgeving over het invoeren van gewone adoptie in een jeugdhulptraject.¹ De hoorzitting vindt plaats op 12 december 2018.

De conceptnota beoogt gewone adoptie toegankelijker te maken voor kinderen en jongeren die opgroeien in een pleeggezin of in een jeugdhulpvoorziening en nauwelijks of helemaal geen contact meer hebben met hun biologische ouders. Het gevoel ergens thuis te horen en de nood aan meer zekerheid voor wie voor hen zal zorgen, zijn de belangrijkste redenen van de indieners van de nota om voor deze kinderen de mogelijkheid van een gewone adoptie, ook zonder toestemming van hun biologische ouders, open te stellen.

Het Kinderrechtencommissariaat kan zich vinden in het uitgangspunt van de conceptnota. We erkennen het verlangen naar een thuis van kinderen en jongeren die in de jeugdzorg verblijven. Ook in ons eigen onderzoek en in onze meldingen horen we deze wens weerklinken.

We scharen ons evenwel niet achter het voorstel om van gewone adoptie een nieuw sluitstuk in het huidige integrale jeugdhulplandschap te maken, en dit door gewone adoptie systematisch af te wegen binnen de integrale jeugdhulp (IJH). Dit is volgens ons niet de weg om aan kinderen en jongeren in de jeugdzorg het gevoel te geven ergens thuis te horen.

¹ Conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende het invoeren van gewone adoptie in een jeugdhulptraject, *Parl. St. VI. Parl. 1691* (2017-2018), nr.1, <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1422074> .

- Adoptie is geen doelstelling van jeugdhulp. Het gaat om twee aparte systemen met aparte specifieke doelstellingen. De mogelijkheid creëren van een module ‘gewone adoptie’, verandert het fundamentele uitgangspunt van jeugdhulp. Op die manier wordt de vrijwillige jeugdhulp onder druk gezet. Zullen ouders nog vrijwillig meewerken aan (pleeg)zorgplaatsing als gewone adoptie na een bepaalde tijd systematisch in beeld komt?
- Adoptie riskeert haar uitzonderlijk karakter te verliezen.
- De criteria voor het opstarten van de module ‘gewone adoptie’ in IJH zijn uiterst vaag in de conceptnota. Wat is de definitie van een ‘flagrante’ opvoedingssituatie? En wie behoort tot de doelgroep?
- Het voorstel in de conceptnota lijkt sterk op het terug invoeren van de afgeschafte wet op de verlatenverklaring. Deze wetgeving miste destijds haar doel en kon op zoveel kritiek rekenen, dat ze uiteindelijk werd afgeschaft.

We vragen ons af of het installeren van de module ‘gewone adoptie’ in IJH echt een meerwaarde is voor het kind.

- Gewone adoptie als jeugdbeschermingsmaatregel is reeds mogelijk.
- Gewone adoptie na 18 kan met instemming van adoptant en geadopteerde.
- Belang van het kind vraagt maatwerk. De huidige regelgeving biedt deze garantie.
- Kans dat kinderen worden afgewezen blijft bestaan.
- Het statuut van pleegouders werd recent versterkt.
- Ondersteuning vanuit pleegzorg valt weg.

Veeleer dan een module ‘gewone adoptie’ in IJH te creëren, is het Kinderrechtencommissariaat ervan overtuigd dat het noodzakelijk is om ervoor te zorgen dat kinderen loyaal kunnen zijn aan hun pleegouders én hun biologische ouders. We pleiten voor meer investeringen in de uitbouw van pleegzorg en een betere ondersteuning van de driehoeksrelatie kind, pleeggezin en geboortegezin. Dat biedt zowel een oplossing voor kinderen in de pleegzorg als voor kinderen die langdurig in een voorziening verblijven.

1. Uitgangspunt is legitiem, de weg ernaartoe problematisch

1.1. Terechte ambitie

De conceptnota wil aan kinderen die opgroeien in een pleeggezin of in een jeugdhulpvoorziening én die nauwelijks of helemaal geen contact meer hebben met hun ouders, een thuis geven. De nota ambieert dat ook deze kinderen een ‘sense of belonging’ hebben en in een warm nest kunnen opgroeien.

Het Kinderrechtencommissariaat erkent volmondig het verlangen naar een thuis, een ‘sense of belonging’ van kinderen en jongeren die in de jeugdzorg verblijven. Ook in ons eigen onderzoek en in meldingen bij de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat horen we deze wensen weerklinken. Kinderen en jongeren contacteren ons met de vraag wat er moet gebeuren wanneer ze in het gezin van hun beste vriend of vriendin willen gaan wonen of willen geadopteerd worden door mensen die ze goed kennen.

Tourad wil een warm nest

Na het overlijden van zijn moeder kwam Tourad naar België om bij zijn vader te wonen, maar zijn vader werd steeds agressiever en Tourad werd buitengezet. Tourad werd door de jeugdrechter in verschillende voorzieningen geplaatst. Een leerkracht ving hem soms op in het weekend, waardoor hij af en toe van het warme gezinsleven kon genieten. Voor de leerkracht is het niet mogelijk om hem voor altijd in zijn gezin op te nemen. Teleurgesteld en kwaad contacteert Tourad het Kinderrechtencommissariaat. Hij vraagt hulp om zijn familieleden die in België wonen te vinden. Zij kunnen hem misschien dat warme nest geven.

De conceptnota vult het thuisconcept wel erg nauw in. Een thuis wordt gezien als één gezin waar kinderen liefst voor onbepaalde duur opgroeien. Maar wat een thuis is, is voor elke jongere verschillend. Onderzoek toont aan dat kinderen in tal van verschillende gezinscontexten veilig kunnen opgroeien, zolang die regeling maar niet voortdurend verandert.² Denk hierbij aan kinderen van gescheiden ouders die in twee huizen verblijven. Of kinderen die tijdens de week op internaat verblijven en tijdens het weekend bij hun ouders zijn. Andere kinderen verblijven in een pleeggezin en gaan om de 14 dagen naar hun biologische ouders.

1.2. Installeren van de module 'gewone adoptie' in IJH is niet de goede weg

De nota wenst gewone adoptie toegankelijker maken. Nieuwe regelgeving is niet nodig volgens de conceptnota: adoptie van gekende kinderen, zoals pleegkinderen, is reeds mogelijk, ook zonder toelating van de ouders. Wel moet volgens de nota de regelgeving meer bekendheid krijgen en moet de toestroom tot de regelgeving gesystematiseerd worden. Concreet wenst de nota:

- 1) twee extra modules te installeren die de gewone adoptie voor kinderen in de pleegzorg of in een jeugdhulpvoorziening mogelijk maken;
- 2) via een omzendbrief meer bekendheid te geven aan de federale adoptie wet bij relevante diensten.

Bij een 'flagrante situatie' of na een aantal jaren van helemaal geen contact met de biologische ouders zou jeugdhulp in samenwerking met het Vlaams Centrum voor Adoptie zelf het initiatief moeten kunnen nemen om het startsein te geven aan het Openbaar Ministerie om de procedure voor gewone adoptie te starten.

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vragen bij het voorstel om van gewone adoptie een nieuw sluitstuk in het huidige jeugdhulplandschap te maken. Dat adoptie in sommige situaties heilzaam kan zijn voor alle partijen, is zeker en vast terecht. De vraag komt dan van de jongere zelf, samen met de pleegouders. Problematisch is het echter als je van adoptie een module maakt binnen IJH en systematisch screent naar adoptabele kinderen binnen IJH. Niet alleen omdat adoptie en jeugdhulp twee aparte zaken zijn, maar ook omdat op deze manier het uitzonderlijk karakter van adoptie dreigt verloren te gaan.

---

² Zie nuances van de onderzoeksresultaten van F. Juffer, Beslissingen over kinderen in problematische opvoedingssituaties. Inzichten uit gehechtheidsonderzoek, 2010 *Research Memoranda*, 6(6), 1-51.

2. Jeugdhulp en adoptie: twee onderscheiden systemen met andere doelstellingen

2.1. Doelstelling jeugdhulp

Pleegzorg is een specifieke vorm van jeugdhulp binnen de IJH en wordt gereguleerd in het decreet van 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg.³

Als er gedacht wordt aan het toegankelijker maken van gewone adoptie voor pleegkinderen of kinderen in een jeugdhulpvoorziening, is het belangrijk voor ogen te houden dat pleegzorg en een plaatsing in een jeugdhulpvoorziening jeugdhulpmaatregelen zijn. Een kind dat is toevertrouwd aan een pleeggezin is in de eerste plaats een kind in een kwetsbare situatie waarvan de ouders hun taken niet altijd ten volle kunnen opnemen. Pleegzorg riskeert het voorportaal van adoptie te worden, terwijl het om twee onderscheiden systemen gaat met een andere finaliteit.

In het decreet over de integrale jeugdhulp wordt het als volgt verwoord:

Artikel 5 van het decreet integrale jeugdhulp:

‘Integrale jeugdhulp biedt aan minderjarigen, hun ouders en, in voorkomend geval, hun opvoedingsverantwoordelijken en de betrokken personen uit hun leefomgeving die daar behoefte aan hebben, hulp en zorg op maat die met een grote mate aan flexibiliteit aan de hulpvraag proberen te beantwoorden.’

Artikel 8 van de integrale jeugdhulp:

‘Integrale jeugdhulp heeft betrekking op de samenwerking en afstemming in de jeugdhulp met als doel een gezamenlijk engagement aan te gaan ten behoeve van minderjarigen, hun ouders en, in voorkomend geval, hun opvoedingsverantwoordelijken en de betrokken personen uit hun leefomgeving.’

Kortom: tegemoet komen aan de behoefte aan hulp van minderjarigen en hun ouders, de hulpvraag op een flexibele manier beantwoorden, hulp en zorg op maat aanbieden, en samenwerking en gezamenlijk engagement aangaan zijn de doelstelling en missie van jeugdhulp.

Ouders van kinderen en jongeren in de jeugdhulp krijgen een prominente rol, en subsidiariteit van de hulpverlening is het uitgangspunt. Concreet betekent dit dat ondersteuning van het gezin primeert op de uithuisplaatsing van het kind. Als opgroeien in het gezin niet mogelijk blijkt, moet pleegzorg de eerste optie zijn.

2.2. Doelstelling adoptie

Adoptie, zoals uitgewerkt in artikel 343 en verder in het Burgerlijk Wetboek, heeft als doel tussen twee personen een juridische band te creëren, die dezelfde rechtsgevolgen heeft als zou er een biologische afstammingsband zijn. Dit gebeurt door een beslissing van de familierechtbank.

³ Decreet Vlaams Parlement 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *B.S.* 13 september 2013, in werking getreden 1 maart 2014; Decreet Vlaams Parlement 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg, *B.S.* augustus 2012, in werking getreden op 1 januari 2014.

Door de adoptie van een kind wordt dus een fictieve afstammingsband gecreëerd tussen de adoptieouders en de geadopteerde, die quasi dezelfde juridische gevolgen heeft als een gewone afstammingsband.

Als gevolg van de gewone adoptie van een kind zal het ouderlijk gezag voortaan uitgeoefend worden door de adoptieouders, en niet langer door de biologische ouders. De adoptieouders krijgen dus het recht om het kind te huisvesten, en alle belangrijke beslissingen in het leven van het kind te nemen. De facto hebben de biologische ouders geen enkel zeggenschap meer over hun kind. Hoewel bij gewone adoptie de juridische afstammingsbanden tussen biologische ouders en tussen broers en zussen van de geadopteerde blijven bestaan, wil dit niet zeggen dat ze in de feiten contact kunnen hebben en dit contact kunnen afdwingen. Het ouderlijk gezag ligt voortaan bij de adoptieouders. Afhankelijk van hun goodwill, zal er al dan niet contact zijn. Nochtans mag die band niet onderschat worden. Kinderen hebben een geschiedenis en zullen, net zoals bij interlandelijke adoptie bijvoorbeeld, op zoek willen gaan naar hun biologische ouders, gezin en leefomgeving. Broers en zussen delen vaak hetzelfde verhaal, dezelfde vraagstukken en emoties over hun verleden. Dat creëert een band die belangrijk is om dat verleden een plaats te geven. Zij betekenen voor elkaar de laatste link naar het gezin waar ze uit voortkomen.

3. Adoptie riskeert uitzonderlijk karakter te verliezen

3.1. Internationale kader: adoptie enkel onder strikte voorwaarden

Artikel 20 van het kinderrechtenverdrag beschouwt adoptie als een vorm van bijzondere bescherming voor een kind dat niet in het eigen gezin kan opgroeien. Artikel 21 van het kinderrechtenverdrag bepaalt dat in landen waar adoptie wordt erkend of is toegestaan, het alleen wordt toegepast in het belang van het kind en mits goedkeuring van de bevoegde overheden. De bescherming van het kind staat voorop.

De Verenigde Naties nam in 2010 richtlijnen voor alternatieve zorg voor kinderen aan. Hoewel adoptie volgens de richtlijnen niet onder alternatieve zorg valt (artikel 30), komt het op veel plaatsen wel aan bod. Zo stellen de richtlijnen dat er eerst zoveel mogelijk moet geprobeerd worden om kinderen bij hun ouders of verzorgers te laten opgroeien. Alleen als dit niet mogelijk is, moet er een andere passende oplossing komen bij voorkeur in een gezinsvervangende omgeving. Blijkt terugplaatsing in het gezin binnen een passende periode niet mogelijk of niet in het belang van het kind dan kan adoptie overwogen worden (artikelen 123, 152 en 161).⁴

Er is geen recht op adoptie. Dat wordt noch door het EVRM, noch door het kinderrechtenverdrag gewaarborgd. De bescherming van het gezinsleven van de oorspronkelijke ouders brengt met zich mee dat hun kind slechts uitzonderlijk kan worden geadopteerd zonder hun toestemming en niet zonder hun tussenkomst in de adoptieprocedure.⁵

⁴ Resolutie 64/142 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (24 februari 2010), *VN Doc. A/RES/64/142*.

⁵ EHRM 26 mei 1994, *Keegan v. Ierland*, vgl. art. 21 kinderrechtenverdrag.

3.2. Ook Burgerlijk Wetboek benadrukt uitzonderlijk karakter

Wat zegt de wet?

De huidige regelgeving voorziet in vier grondvoorwaarden die van toepassing zijn op zowel de volle als de gewone adoptie.

- Als eerste voorwaarde geldt dat de adoptie op wettige redenen moet berusten.⁶ Bovendien kan de adoptie van een kind enkel plaatsvinden in zijn hoger belang, en met eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen, in het bijzonder artikel 21 van het Kinderrechtenverdrag.
- Het uitgangspunt bij adoptie is het zogenaamde subsidiariteitsbeginsel: de adoptie van de minderjarige kan, als maatregel van jeugdbescherming, enkel plaatsvinden als vaststaat dat er op termijn geen afdoende opvangmogelijkheden in zijn familiaal milieu meer bestaan.
- De adoptant die een kind wenst te adopteren moet bekwaam en geschikt zijn.⁷
- De laatste grondvereiste voor adoptie is dat de rechter bij zijn oordeel of er een adoptie kan worden uitgesproken, rekening moet houden met alle wettige belangen.⁸ Meer specifiek moet de rechtbank nagaan of het nadeel dat de betrokken personen - zoals de biologische ouders en grootouders bij de voorgenomen adoptie - ondervinden, opwegen tegen het voordeel dat de adoptandus en de adoptant erbij bekomen.

Toestemming van ouders én betrokken kinderen is de hoeksteen van adoptie

De adoptie van een minderjarig kind kan slechts doorgaan nadat de juridische ouder(s) hiervoor hun toestemming gaven. Indien de juridische ouder weigert toe te stemmen met de adoptie, kan de adoptie in principe niet doorgaan, tenzij wanneer na een grondig maatschappelijk onderzoek blijkt dat deze persoon zich niet meer om het kind bekommerde, of de gezondheid, de veiligheid of de zedelijkheid van het kind in gevaar bracht.⁹

Iedereen die op het tijdstip van de uitspraak van het adoptievonnissen de leeftijd van 12 jaar bereikte moet met zijn adoptie toestemmen.¹⁰ De jongere vanaf 12 jaar heeft dus een absoluut vetorecht tegen zijn adoptie, tenzij de rechtbank zou oordelen dat hij of zij geen onderscheidingsvermogen heeft.

Ook kinderen jonger dan 12 jaar moeten door de familierechtbank worden opgeroepen om te worden gehoord, tenzij uit het maatschappelijk onderzoek zou blijken dat hij of zij niet in staat is om zijn mening te geven. Wanneer het kind de rechtbank een brief schrijft om te worden gehoord, moet de rechtbank het kind uitnodigen.¹¹

⁶ Art. 344-1 BW Het begrip 'wettige redenen' wordt in de wet niet nader omschreven, maar volgens het Hof van Cassatie houdt het een dubbele vereiste in: de voorgenomen adoptie mag niet strijdig zijn met de openbare orde, noch met de bepalingen van dwingend recht, en de adoptie mag niet worden afgewend van haar eigenlijke doelstelling.

⁷ Art. 346-1 BW de adoptant moet over de vereiste sociaalpsychologische eigenschappen beschikken, de beoordeling hiervan gebeurt door de familierechtbank, op grond van de resultaten van een maatschappelijk onderzoek (art. 346-2 BW).

⁸ Art. 1231-13, 1° GerW.

⁹ Art. 348-11, 2° BW.

¹⁰ Art. 348-1, 1° BW.

¹¹ Art. 1231-10 eerste lid BW.

4. Vrijwillige (pleegzorg)plaatsing onder druk met module 'gewone adoptie' in IJH

Volgens de cijfers van het Agentschap Jongerenwelzijn gebeurt ongeveer 60% van de pleegzorgplaatsingen in Vlaanderen vrijwillig, met instemming van de ouders. Daarnaast worden er ook plaatsingen opgelegd door de jeugdrechter. Ouders hebben het met dit laatste vaak ontzettend moeilijk. Getuigenissen uit het boek 'Voor altijd mijn kind'¹² laten zien dat de plaatsing van het kind naar een pleeggezin gevoelens van weerstand, frustratie of woede veroorzaken bij de ouders. Ouders hebben vragen bij wat van hen verwacht wordt om hun kinderen terug te krijgen. Zij ervaren vaak grote onduidelijkheden en hebben het gevoel dat eenmaal je kind geplaatst is, het nog heel moeilijk is om je kind terug te krijgen.

Onderzoek toont meestal een gunstig beeld van pleegzorg.¹³ Pleegkinderen zien hun pleeggezin als zeer positief. Ze voelen zich over het algemeen 'gewoon', niet anders dan andere kinderen. Als ze zichzelf toch anders zien dan denken ze aan hun relatie met hun ouders en de juridische procedures. Ze worden zeer verdrietig en boos. Pleegkinderen stippen volgende knelpunten aan: (1) de aanpassing in de beginperiode: ze willen goed voorbereid zijn en weten waarom ze moeten verhuizen, (2) ruzies en conflicten waarover onvoldoende open gecommuniceerd wordt, (3) de stem van hun ouders die luider klinkt dan die van hen.

Het Kinderrechtencommissariaat vreest dat gewone adoptie invoeren als sluitstuk in de IJH de vrijwillige jeugdhulp onder druk zet. Zullen ouders nog vrijwillig hulp zoeken en vanuit het belang van hun kinderen vrijwillig instemmen met een plaatsing in een CKG, of in een pleeggezin als adoptie zonder hun toestemming een extra schakel wordt in het jeugdhulplandschap?

Een pleegzorgplaatsing is sowieso een zeer ingrijpend gebeuren voor alle betrokken partijen: de kinderen, de biologische ouders en de pleegouders. Verschillende belangen moeten naast elkaar gelegd worden. Vanuit het belang van het kind is een werkbare relatie tussen het geboortegezin en het pleeggezin essentieel. De wet van 19 maart 2017 tot invoering van een statuut voor pleegouders wilde aan deze bekommernis tegemoet komen.¹⁴

---

¹² N. Leysen, *Voor altijd mijn kind. Eigen verhalen van ouders met kinderen in de pleegzorg*, Pelckmans Pro, 2018.

¹³ A. Cle; F. Van Holen en J. Vanderfaellie, *Eindrapport: een onderzoek naar de beleving en de begeleidingsnoden van pleegkinderen*, december 2016, Vrije Universiteit Brussel, in opdracht van het Agentschap Jongerenwelzijn, https://jongerenwelzijn.be/assets/docs/ons/studies-onderzoeken/belevingsonderzoek_pleegzorg_vub.pdf.

¹⁴ Wet van 19 maart 2017 tot wijziging van de wetgeving tot invoering van een statuut voor pleegouders, B.S. 5 april 2017.

5. Te vage criteria voor opstart module 'gewone adoptie' in IJH

5.1. Waar ligt de grens van 'flagrante' opvoedingssituaties?

Vanuit het belang van het kind wil de conceptnota gewone adoptie, zonder toestemming van de geboorteouders, eerder in beeld brengen.

De conceptnota stelt zelf geen grenzen voor. Het stelt niet hoe en in welke mate de ouders moeten tekortschieten of hoelang ouders minimum uit beeld moeten zijn vooraleer de gewone adoptie in beeld komt. Wel worden twee mogelijke situaties beschreven en moet het Vlaams Centrum voor Adoptie de opdracht krijgen om afspraken te maken met de diensten voor pleegzorg, de residentiële voorzieningen en Adoptiehuis over de manier en het tijdstip waarop het Openbaar Ministerie eventueel gevraagd kan worden de procedure in gang te zetten.

Maar wie beoordeelt dit belang, en waar ligt de grens? Komt gewone adoptie in beeld als kinderen heen en weer geslingerd worden in een loyaliteit ten aanzien van hun ouders en pleegouders en zich door het conflict tussen beide gezinnen nergens thuis voelen?

Komt adoptie in beeld als de geboorteouder door een ongeneeslijke ziekte instemt met vrijwillige pleegzorg en blijft vechten tegen de ziekte in de hoop de kinderen meer te zien? Komt het in beeld als het geboortegedzin ondanks de vele inspanningen, herhaaldelijk in een crisissituatie belandt door te weinig draagkracht of hulp?

In 'Voor altijd mijn kind' verschijnen ouders als zoekende mensen, als mensen die te vaak zijn gevallen en weer hebben moeten opstaan. Allen worstelen ze met de rol die ze nog mogen of kunnen spelen. De getuigenissen tonen hoe belangrijk het is om van in het begin ouders bij de hulpverlening te betrekken zodat ze de hulp krijgen die ze echt nodig hebben. Voor sommige ouders is dat de ondersteuning van de oudergroep waardoor ze zich opnieuw een volwaardig mens voelen. Voor andere ouders is dat de ervaringsdeskundige van de dienst Pleegzorg die hen 'de goede richting' uitstuurt. Ze voelen aan als bruggen over woelige wateren.

5.2. Wie behoort tot de doelgroep?

De conceptnota duidt twee categorieën van kinderen aan die in aanmerking komen voor adoptie.

Het gaat om 'kinderen die geplaatst zijn in langdurige, perspectiefbiedende pleegzorgsituaties of die opgroeien in de residentiële jeugdhulp' en die 'geen feitelijke of affectieve positieve band hebben met hun biologische ouders en er ook geen perspectief meer is op een terugkeer naar hun biologische ouders'.¹⁵ Vervolgens neemt de conceptnota twee voorbeelden op.¹⁶

Op basis van de omschrijving en de voorbeelden, blijft het voor ons onduidelijk over welke groep kinderen en jongeren het wel en niet kan gaan. Gaat het in de nota enkel om bestandspleegzorg of ook over netwerkpleegzorg?

¹⁵ Conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende het invoeren van gewone adoptie in een jeugdhulptraject, 1691 (2017-2018), p. 4.

¹⁶ *Ibid.*

6. Terug naar de Wet op de verlatenverklaring?

Het huidige voorstel doet heel sterk denken aan de wet van 20 mei 1987 op de verlatenverklaring.¹⁷

Deze wet had (ook) tot doel de adoptie van kinderen en jongeren in opvanginstellingen naar wie de ouders niet omkeken te vergemakkelijken. Ze konden worden geadopteerd zonder dat de ouders daarin hoefden toe te stemmen.

Studies toonden echter aan dat de wet niet de verwachte resultaten opleverde en haar doel niet bereikte.¹⁸ Het aantal minderjarigen dat uiteindelijk in aanmerking kwam voor adoptie lag beduidend lager dan het aantal dat de wetgever voor ogen had. Het leeuwendeel van de gevallen waarin de procedure tot verlatenverklaring werd ingeroepen, had betrekking op kinderen die verbleven in een opvanggezin en dus niet in een instelling. Bovendien werd de procedure bijna altijd opgestart door het opvanggezin zelf, en niet door het openbaar ministerie.

Verder bleek dat de verlaten kinderen hoofdzakelijk afkomstig waren uit gezinnen in armoede met gescheiden ouders, ongehuwde moeders, laaggeschoolden en werkloze moeders. Het advies van de biologische ouders werd niet of nauwelijks gevraagd, ouders en kinderen werden vaak niet gehoord terwijl de verzoekers altijd werden gehoord. Zelden werd een onderzoek ingesteld om de beweegredenen van de aanvrager in vraag te stellen.

De toepassing van deze wet was het onderwerp van zoveel studies en kritische commentaar, dat ze uiteindelijk op 7 mei 1999 werd afgeschaft.¹⁹

7. Jeugdhulp is er niet om wachtlijsten kandidaat-adoptanten weg te werken

De promotie van gewone adoptie binnen voorzieningen lost het onevenwicht tussen het aantal adoptiekinderen en kandidaat-adoptanten, noch het onevenwicht tussen het aantal pleegkinderen en kandidaat-pleegouders, niet op.²⁰

Vooreerst omdat geen rekening wordt gehouden met de eigenheid van een adoptieprocedure, namelijk dat een matching niet te herleiden is tot een een-op-een relatie. Maar vooral omdat de wet op de verlatenverklaring meermaals heeft aangetoond dat zo'n constructies de wachtlijsten niet oplossen. Het gaat telkens over dezelfde groep kinderen die uit de boot vallen, die minder gegeerd zijn om op te nemen als pleegkind of adoptiekind.

---

¹⁷ Wet van 20 mei 1987 betreffende de verlaten van minderjarigen, *B.S.* 27 mei 1987.

¹⁸ Zie o.m. P. Senaev, *Actuele vraagstukken van interlandelijke en inlandse adoptie en van verlatenverklaring*, Leuven, Acco, 1995, p. 187-284; I. Nicaise en C. De Wilde, *Het zwaard van Damocles: arme gezinnen over de bijzondere jeugdbijstand*, Leuven, Garant, 1995.

¹⁹ Wet van 7 mei 1999 tot afschaffing van de verlatenverklaring en van de overdracht van het ouderlijk gezag, *B.S.* 29 juni 1999.

²⁰ Conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende het invoeren van gewone adoptie in een jeugdhulptraject, 1691 (2017-2018), p.7.

8. Is een module 'gewone adoptie' echt een meerwaarde voor het kind?

Is de installatie van een extra module 'gewone adoptie' in de IJH noodzakelijk om tegemoet te komen aan de terechte bezorgdheden van conceptnota? Of behouden we het uitzonderlijke karakter van gewone adoptie, zoals ze nu in de regelgeving staat en zetten we in op een betere ondersteuning van pleegzorg zodat elk kind samen met zijn biologische ouders, grootouders, brussen en pleegouders een zorgrelatie kan opbouwen? Het Kinderrechtencommissariaat trekt de kaart van het laatste voorstel om verschillende redenen.

Gewone adoptie als jeugdbeschermingsmaatregel reeds mogelijk

De huidige regelgeving maakt gewone adoptie als jeugdbeschermingsmaatregel reeds mogelijk, bij voorkeur met toestemming van alle partijen, indien noodzakelijk ook zonder toestemming van de juridische ouders.

Gewone adoptie na 18 kan met instemming adoptant en geadopteerde

Gewone adoptie is mogelijk na de meerderjarigheid van het kind. Dan is toestemming van de biologische ouders niet meer nodig, want het kind is volwassen. De adoptanten en de geadopteerde kunnen op dat moment weloverwogen beslissen of de adoptie effectief is wat ze willen.

Belang van kind vraagt maatwerk: huidige regelgeving biedt deze garantie

Vanuit het belang van het kind moet de rechtbank bij een gewone adoptie zonder toestemming maatwerk kunnen verrichten. De rechtbank moet voor elk individueel kind kunnen nagaan of er op termijn geen afdoende opvangmogelijkheden in zijn familiaal milieu meer bestaan. De rechter moet kunnen aantonen dat het 'verbreken van de oorspronkelijke gezinsbanden het hoger belang van het kind dient'. En de rechter moet aantonen hoe de 'plaatsing in het andere gezin het hoger belang van het kind dient'. De huidige regelgeving schuift vanuit het belang van het kind terecht deze bezorgdheden naar voren.

Kans dat kinderen worden afgewezen blijft bestaan

Adoptiekinderen kunnen, net als andere kinderen, de adoptanten ook teleurstellen. Het Kinderrechtencommissariaat is bezorgd over de mogelijke gevolgen indien te snel aan adoptie wordt gedacht. Samen met de toename van adoptie, kan ook de herroeping van de adoptie toenemen, en dat zou voor deze kinderen opnieuw een afwijzing betekenen.

Het statuut van pleegouders werd recent versterkt

Worden kinderen aan een pleeggezin toevertrouwd, dan wordt aan de pleegouders het recht toegekend om de kinderen te huisvesten, maar ook om alle dagdagelijkse beslissingen over het kind te nemen.

De ouders behouden de bevoegdheid om de belangrijke beslissingen te nemen over gezondheid, opvoeding, opleiding, ontspanning en godsdienstige of levensbeschouwelijke keuzes van het kind.

Daarnaast voorziet de wet de mogelijkheid om tussen de biologische ouders en de pleegouders een schriftelijke overeenkomst op te maken, waarin staat welke rechten en plichten aan de pleegouders worden gedelegeerd. Deze overeenkomst wordt ter homologatie voorgelegd aan de familierechtbank.

Als het kind langer dan één jaar in het pleeggezin verblijft, en de samenwerking tussen de biologische ouders en de pleegouders verloopt zeer moeilijk, kan de familierechtbank, op vraag van de pleegouders (een deel van) het ouderlijk gezag aan de pleegouders delegeren, als dit in het belang van het kind is.

De biologische ouders behouden ook in die situatie het recht om toezicht uit te oefenen op de opvoeding van hun kind, ongeacht of ze het ouderlijk gezag uitoefenen of niet. Daarnaast behouden zij het recht op persoonlijk contact met hun kind, dat enkel om bijzonder ernstige redenen worden geweigerd. De biologische ouders krijgen op deze manier altijd nog een plaats, wat bij adoptie niet het geval is.²¹

Ondersteuning vanuit pleegzorg valt weg

Pleegkinderen kunnen samen met hun pleegouders en ouders rekenen op ondersteuning van hun pleegzorgdienst. De pleegzorgdienst ziet toe op de wijze waarop de kinderen worden opgevangen. Het decreet rechtspositie van de minderjarige in de IJH draagt bij tot het respect voor de rechten van pleegkinderen zoals recht op respect voor het gezinsleven, recht op inspraak en participatie, rechten ten aanzien van het eigen dossier, recht op privacy, recht op een vertrouwenspersoon, ... Deze ondersteuning valt weg bij gewone adoptie.

Investeer in pleegzorg

Het Kinderrechtencommissariaat is ervan overtuigd dat het noodzakelijk is om ervoor te zorgen dat kinderen loyaal kunnen zijn aan zowel hun pleegouders als hun biologische ouders. Voor kinderen is het immers zelden of-of, maar wel en-en.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor meer investeringen in de uitbouw van pleegzorg en een betere ondersteuning van de driehoeksrelatie kind, pleeggezin en geboortegezin. Op die manier kan de uithuisplaatsing van kinderen in een warm nest met zorgende pleegouders inderdaad stabiliteit, rust en een 'sense of belonging' garanderen en kan de jongere, die langdurig in een voorziening verblijft, zonder verlies van zijn ouders een thuis en een warm nest vinden.

---

²¹ Wet van 19 maart 2017 tot wijziging van de wetgeving tot invoering van een statuut voor pleegouders, *B.S.* 5 april 2017.